

Szentegyházásfalusi „angyal-betlehemes”

Molnár Johanna gyűjtése

Szentegyházásfalu (Vlahita) a mai Románia területén, Hargita megyében található. Székely-udvarhely felől a busz elhagyva a festett, faragott székelykapuíról híres Máréfalvát, az egyre emelkedő szerpentin úton beérkezik a Hargita csodálatos erdeibe. Több kisebb falun (Homoródfürdő, Kápolnás) áthaladva közelíti meg a Tolvajos tető alatt legmagasabban fekvő hatezres lélekszámú hargitai falut.

A szentegyházásfalusi „angyal”-betlehemes játék a falusiak szerint a 17. századból való. (Az „angyal” jelző megkülönbözteti a faluban ismert, szintén évenként előadott „ördög”-betlehemes-től, ami a Dúsgazdag és a szegény Lázár történetét meséli el). 1984-ben tizenöt éves szünet után újra betanulták és azóta évenként előadják. A betanítást az I. Gazda szerepét játszó férfi vezette a régi szereplők segítségével, ügyelve a legapróbb részletekre. Fáradságot nem ismerve gyakorolták be a mozdulatokat, lépéseket, táncokat stb.

Régen házakhoz jártak el a betlehemes játékkal. Egy nagyobb háznál több család összegyűlt, s a Kulcsár (egyik szereplő) dolga volt megszervezni az előadás színhelyeit és sorrendjét. Ma nem engedik a házról házra járást, helyette a plébánia udvarán lévő hittanteremben adják elő Karácsonytól Vízkeresztig, hetente többször is.

A szereplők jelmezeit maguk készítik s az előadás előtt az úgynevezett öltöztetők segítkeznek a beöltöztetéshez.

Szereplők

Mária: földig érő szoknya, fehér kendő a vállán, kék kötény, mindezeket beborítja a fejétől a földig érő kék kendő, fején gyöngysor, kezében fehér zsebkendőbe kötött fenyőág és szegfű

Angyal: fehér, földig érő csipkés szoknya, vállán fehér kendő, fején süveg alakú fejdísz: négy oldalán kis tükör, apró színes papírrózsákkal tele, földig érő színes szalagokkal, kezében ugyanaz, mint Máriának

József: minden fekete: kabát, nadrág, csizma, báránybőr kucsma, álszakáll. A botjára hosszú szalag és szegfű van ráerősítve

Gazdák, kulcsár, furulyás: székely viselet – székely harisnya, csizma, fekete mellény, kalap árvalányhajjal

Pásztorok: székely harisnya, csizma, földig érő kifordított bunda, némelyiknek álszakáll, fejükön színes rongycsikok, kezükben golyós bot (az üregben levő golyók rázásra kopogó hangot adnak)

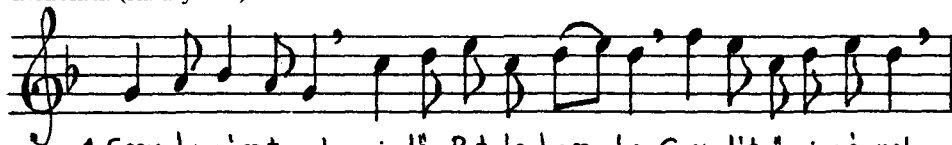
Untyiás: térdig érő bunda, fehér báránybőr kucsma, fehér álszakáll

Énekes lányok: székely népviseletben: piros szoknya és mellény fekete csikokkal, fehér blúz, fehér csipkekötény, fekete csizma

Díszletek: fából faragott székely erődtemplom – a várost jelképezi; szalmatetős istálló – Betlehemet jelképezi

Megütik a „város” csengőjét.

Mindenki: (furulyával)

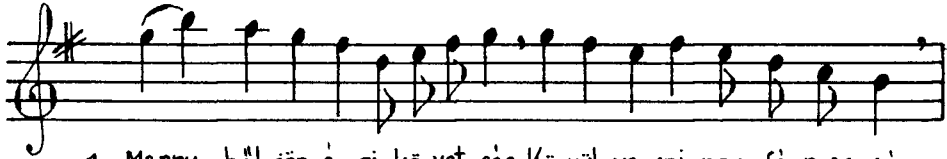
1. Csor-da-pász-to-rok, mi-dön Bet-le-hem-be, Csor-dát ő-ri-zé-nek

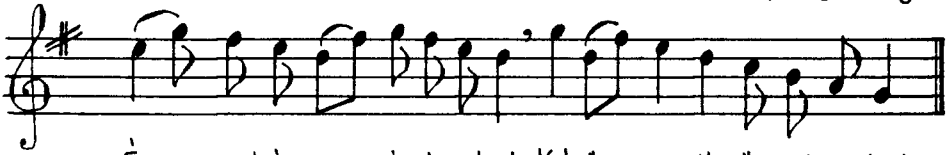
Éj-jel a me-ző-be, Éj-jel a me-ző-be.

2. Isten angyali jövének melléjük, nagy félelemmel || : telék meg ő szívük : ||
 3. Örömet mondok, néktek ne féljeteK, mert ma született || : a ti üdvösségetek : ||

Mindenki:

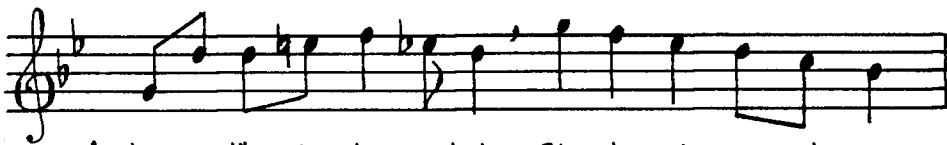
1. Menny -ből jön é -gi kö -vet -ség, Kö -rül ve -szí nagy fé -nyes -ség

Éj - szá -kán a pásztorokat, kik ő - ri -zék ő nya -ju -kat.

2. Így szól angyal: ne féljeteK
Mert nagy örömet hirdeteK
Amely közönséges léssen
Ebben minden nép részt véssen.	6. Ó csodáknak nagy csodája
Hogy mindenek alkotója
Mierettünk emberré lett
S ily szegénységet kedvele.
3. Szűztől a gyermek született
Ki az Atyától született
Mint Atya oly tökéletes
Mennyben s földön kellemetes.	7. A jászolban helyezteték
Éles szénára fekteték
Szenved a hideg pajtában
Barmoknak istállójában.
4. E szép kézen bizonyára
Világ váltságának ára
Igaz Isten anyja nélkül
Igaz Ember atyja nélkül.	8. Ó én szerelmes Jézusom
Édes megváltó Krisztusom
Talán nincs ki befogadjon
És néki jó szállást adjon.
5. Jelt órála ha kívántok
Egy kisedet majd találtok
Bétakarva posztócskával
Helyeztetve a jászolban.	9. Ámbár nem méltó hajlékom
Vedd kedvesen jószándékom
Jöjj el lakjál én szívemben
Légy vélem teljes éltemben.
10. Adjad Téged gyermekecske
Áldott Jézus kisedecské
E földön magasztaljalak
Mennyben örökké áldjalak.

Mindenki:

1. Im mi -dön min -de -ne -ket , Bir -sá -gal hi -vat -na

2. Cireneusz küldeték
Betlehem városba
Hogy az egész tartományt
Venné egy summába.

3. Elindula József is
A Szűz Máriával
Istennek erejétől
Terhes mátkájával.

4. Betlehembe hogy juta
Fáradt állapottal
Szállásról kérdezkedik
Minden ember ura.

5. De a sok vendég miatt
Nincs senki barátja
Sok ajtaját bezárja
Azonnal, hogy látja.

6. Szállni kényszerítettik
Egy rongyos pajtába
Városon künn tétetett
Barmok hajlékába.

7. Itt amikor mindenek
Csendes hallgatásban
Vannak, az éjjél utat
Tett már járásában.

8. A Szűz szülé Szent Fiát
Váltságunknak díját
Jászolba helyezteté
Szerelmes magzatját.

9. Az ökör és a szamár
Táplálja meleggel
Nem hagyják a kisdedet
Meghalni hideggel.

10. Ó kegyetlen tigrisek
Betlehem városban
Hogy lehet tinálatok
Jézusnak ily sorsa.

11. Jézus, József, Mária
Hogyha méltóztattok
Jöjjetek be im lészen
Szívemben szállástok.

(A szereplők a helyükre mennek. Az 1. Gazda a színpad elejére megy, ott fel s alá járkal, soronként egyet lép, versszak végén megfordul.)

1. Gazda: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!
Mindenki: Mindörökké amen.
1. Gazda:

1. A nemes gazdának
Ha terhelésére
Nem lennének házánál
Nem nehézségére
Kérnök igen szépen
A nagy Úristenre

Hogy figyelmetesen hallgatnának erre.

2. Retteg a természet az okos lélekkel
Még az emlékezet oly nagy erejével
Megtompul az elme együtt értelmével
Még az emberi nyelv is megnémul ezekkel.
3. Mert a természetnek nagyon nagy ellene
Szűzen tiszta Szűztől Krisztus* születése
Még az értelem is nehezen tér erre
A nagy elmélkedés el nem érhet ide.
4. Ha nem is ok nélkül, mert felülhaladja
Krisztus* születésnek ily mélységes titka
Ember okossága akármerről sullad
Nem is más csak ami eztet megfoghatja.
5. Hát én bűnös lélek, erről mit szólhatok
Kinek okosságim nem nagyok, s pontosak
Segítséget tehát én csak ettől várok**
Ki váltságunkra jön, s néki áldást mondunk.
6. Fordítsd gondolatát habozó elmédnek
Vizsgáld meg rejtékét ó emberi szívednek
Tekintsd állapotát egész életednek
Mert nagy háladással tartozol Istennek*.
7. Imé hozzánk való buzgó szeretete
Az örökkévaló Istent* mire vitte
Ádám atyáinknak vétkeit nem nézte
Hanem megváltásul Szent Fiát küldötte.

8. Melyről buzgó szívvel midőn azért szólunk
Két három szép példát előtökbe adunk
Jézus* szerelmére hogy felindíthassunk
Figyelmetességet töletek kívánunk.

(*: megemeli a kalapját, **: rámutat a jászolra)

1. Gazda (szöveg): Szerencsés jónapot, s kívánt vig órákat kívánunk jó uramnak!
Akarom, hogy látom s nyilván tapasztalom épségű szép házának.
2. Gazda (szöveg): Az Úristen hozott, a házamba juttatott. Szerelmes jó barátom, hogy házamhoz jöttél s engem fölkerestél, szívem szerint akarom!
1. Gazda (szöveg): Megszállnék uramnál s mulatnék házánál. Ha konyhája terjedne, bő étel-italért adnék ezüst tallért, s a kedvem szerint lenne.
2. Gazda (szöveg): Az étel és ital minden főszerszámokkal azonnal készen leszen. Mert érzem magamban, hogy a vig mulatáshoz, ma nekem is kedvem leszen. Hallod-e te hű szolgál! Fuss le a konyhába, parancsolj a szakácsnak, konyhám hogy terjedjen, tyúk réce meredjen. Mondjad a komornyiknak ez kulcsokat vidd le az élésházakban, onnan a pávákért és a fogolymadarakért fuss le a majorba.

(A botjával nagyot koppant. A kulcsár előjön a sarokból és megáll vele szemben.)

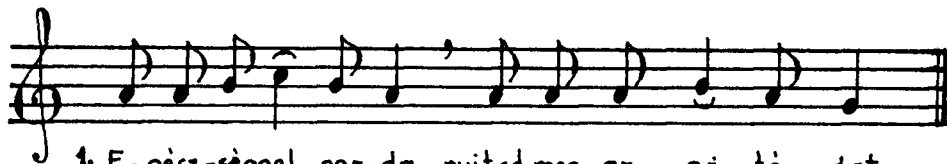
Kulcsár (szöveg): Készen vagyok uram parancsolatodra! Mit kívánsz, hogy hozzak úri asztalodra. Most mindjárt a kuktát küldöm a piacra, hogy mindent bő pénzeddel, hogy hozzon a számodra. Nem lesz fogyatkozás az ital iránt is, bárcsak akaratod hadd értsem abban is. Azonban a konyhán kész lesz az éték is, s ily jó-kedveden örvendezek magam is!

(A botjával nagyot koppant és visszamegy a helyére.)

2. Gazda (szöveg): Nosza ürmös borral, friss rozsálisokkal ez kancsómat töltsétek.
Kávés findzsákat, nádmézes skatulyákat csakhamar készítsétek!

Kopogás (kintről hallatszik a következő ének)

József:

1. E-gész-séggel gaz-da, nyítsd meg az aj-tó-dat.
2. Ereszd bé megszűkült szegény utazókat.

1. Gazda (szöveg): Halljad-e barátom, mondd meg honnan jöttél? Ajtómon zörgetni ily bátran hogy mertél?

(József és Mária előrejönnek)

József (4. dallam): Tibériusz császár parancsolatából, jöttünk Názaretből a beíratásra.

Hogyha szállást adna ezen éjszakára, meg fogná fizetni az egeknek Ura.

1. Gazda (szöveg): De hogy szállást adjak, abból bizony nem kapsz! Itt e város piacán, a hideggel is meghalsz.

József (4. dallam): Ó kemény kőszikla hasonló nemzetség, még a pogány közt is van engedelmesség!

1. Gazda (szöveg): Gyere be barátom fűtőzz egy kevésbé, de a sok vendég miatt nem is fűtőzhetnél.

József (recit. A_v):

1. A memjebeli Is - ten , kit ma - gaszta minden, áldja meg kegyelmedet!

Isteni kedviét, drága szent neviét, hallja meg kérésemet!

1. Gazda (szöveg): Mi bajod én vélem, mert nem vagy én felem, beszéld hamar dolgod, hosszas szót ne folytass, tőlem ez a válasz!

József (recit. A_v): Uram az Űristen, megáld mindenekben, csak fogadj be ez éjjel, ne kellhess elmennünk, éppen kirekednünk, ez erős hidegre, szörnyű fürgetegre, ne halljunk meg hidegbe.

1. Gazda (szöveg): Kedves jó barátom, szoros e hajlékom, lásd vannak vendégeim, nincs mód a szállásra, hanem fáradj abban, próbálj elébb is.

József (recit. A_v): Uram ez városos, majd minden házaknál, jártunk keresvén szállást, de mindenütt vadnak, vendégek s nem adnak, szegény fejnek nyugvást.

1. Gazda (szöveg): Csak menj el innét, ne istálj, többé ne prozmetálj, mert itt bizonytal meg nem hálsz, hanem próbálj elébb is, hisz nálamnál több embert is találasz.

József (recit. A_v): Ímé Szűz Mária, induljunk más útra, talán a más gazda, nem lesz ily mostoha, isteni tekintély, rajtunk könyörűlvén, házába befogadna.

(1. Gazda kimegy, átöltözik pásztornak. Ezalatt József és Mária a 2. Gazda felé fordulnak)

2. Gazda (szöveg): Csodálkozom rajtad, hogy szájadat feltártad, éntőlem szállást kérni, mivelhogy udvaromra s házamhoz náladnál jobbak szoktak szállni.

József (recit. A_v): Uram ez városos*, majd minden uccákon, jártunk keresvén szállást, de mindenütt lagnak, vendégek s nem adnak, szegény fejünknek nyugvást.

(*: rámutat a „városra”)

2. Gazda (szöveg): Csak menj el innét! Mert én érted vendégeimet meg nem szoríthatom. Mert pénzes zacskódat, aranyos táskódat oldaladon nem látom. Hanem ez mindjárt egy helyet mutatok. Ez városos kívül vagyos egy istálló, melyben szokott szállni ily jövevény szálló.

József (recit. A_v): Ímé Szűz Mária, induljunk más útra, csenedesdjünk el, mennyben talán az Űristen, kit hordosz méhedben, nem hagy el szükségünkben.

Mária (recit. A): 1. Jaj mint elbágyadtam, szerelmes jegyesem, meg nem gondolhatom, mit kelljen művelnem, immár lábaimon, csak alig léphetek, semmi bizodal mam, nincs már életemhez, ily hideg éjszakán, hogy jutok végemhez.

2. Nem gondoltam volna, Betlehem népétől, ily idegen léssen, az ő Istenéhez.

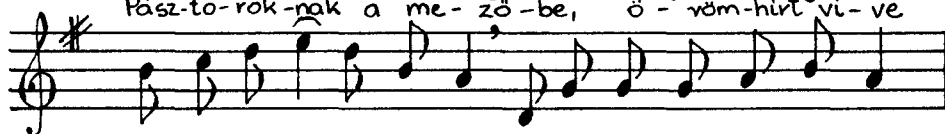
József (szöveg): Szerelmes jegyesem ne sírj, s ne bánkódjál, itt sem hagyja az Úr, hogy ártson a halál. Semmi hideg itt e helyt nem talál, ha személyed szerint is, az Úr Krisztus közénkbe száll. Azért csak szálljunk be ezen istállóban, számot'mivel nem tart senki ez városban. Maradhatunk ottan bátorságban, inkább is lesz dolgunk a szent imádságban.

(Mária oldalra megy, leül a „Betlehem” elé)

József:

1. Az Is - ten - nek Szent An - gya - la, menny -ből le - jö - ve
Pász - to - rok - nak a me - ző - be, ö - vem - hirt vi - ve

Hogy szü - le - tett Mes - si - ás, kit jö - ven - dött az i - rás

Mely - ben szó - lott Iz - ra - el - hez, ő s I - za - i - ás

2. A pásztorok e hírt hallván földre esének
Nagy fényétől az angyalnak megfélelmének
De az angyal biztatja, őket felbátorítja
Betlehembe hogy mennének int és oktatja.

(József leül Mária mellé)

(Mária és az Angyal középre állnak)

Angyal (recit. A): Ó Istennek anyja, látod jelenlétem, parancsolj, mennyégből mert hozzád küldtettem.

Mária (recit. A): Menj el sietséggel, szolgálj Szent Uradnak, adj hírt a nyáj mellett lévő pásztoroknak, kik imáadására, jönnek a Krisztusnak, mert megváltására, született világnak.

(Mária és az Angyal odafordulnak a pásztorok felé)

Mária, Angyal (2. dallam):

1. Dicsőség mennyben Istennek, békesség földi népeknek,
Jóakarató híveknek, kik Istenben örvendeznek.
2. Mennyből jöttünk most hozzátok, és ímé nagy jó hírt mondok,
Amely közönséges léssen, ebben minden nép részt vészen.

(Mária és Angyal leülnek. Az 1. Pásztor fölkel, ide-oda topog. Botjával előre koppant maga elé és utána topog nyolc kis lépéssel.)

Untyiás (szöveg): Sokáig ne nyújtózkodjál, mert nem éred utol az angyalt!

1. Pásztor (recit. B): Micsoda szép ... (kis szünet) ... zengedezést hallék.

(szöveg): Mintha az Istennek Szent Angyala ... (kis szünet) ... a fülemnél lett volna

(recit. B): Vigyáznám ...

(szöveg): Ha valahol megláthatnám! De biza nem láthatom!

(recit. B: egy tartott hangon éneкли végig, az utolsó mondat mindig szöveg)

Untyiás (szöveg): Nem biza!

1. Pásztor (szöveg): Micsoda szép ösvenyei vannak!

Untyiás (szöveg): Ott ment el én láttam!

1. Pásztor (szöveg): Elmegyek, lefekszem.

(1. Pásztor elindul, mintha le akarna feküdni, mikor az angyal közelébe ér, a „nagy fényességtől” oldalt ugrik)

Untyiás (szöveg): Egyet se járj, most is alig tudtál felkelni.

1. Pásztor:

Pász-tor társak új hívt mon-dok Egy szép Szűz az éj-sza-kán
Jer-tek ve-lem csu-dát lát-tok.
Fi-acs-kát szült a szé-nán. Ot-tan fekszik a já-szál-ban,
Úgy fáz-do-gál ő ma-gá-ban,
Ott van a sok angyal is, Az ő szép Szűz-any-ja is.

(Az 1. Pásztor éneke közben végig járkál az alvó pásztorok előtt és bökdösi őket a botjával, azok a másik oldalukra fordulnak, csak a 2. Pásztor kel fel.)

1. Pásztor (recit. B): Kelljete fel fortát*, mert így hallunk nótát,
melynek nem hallottuk, soha többé mását,
mert itt jelen látám az Isten Angyalát,

(szöveg) ne hallgassuk el az ő sok szép mondását, szkoále szimunáre**

(*: barát, **: keljete föl társak)

(Az 1. és 2. Pásztor ketten együtt topognak előre-hátra, közel mennek az Angyalhoz, jól megnézik és visszamennek.)

2. Pásztor (szöveg): Szkoále máj fortát, szkoále szusz*! Mert én bizony elaludtam!

(*: kelj föl, öregem, kelj föl)

Untyiás (szöveg): Ígérj neki valamit! Narancsot hm? Hát csak felkel. Akkora vala mint egy suta kan! Ki es törted a szarvát. Ez az egy volt suta, s ennek is kiütted a szarvát! Milyen szép járása van.

1. Pásztor (recit. B): Ez bizony nem tréfa amit tapasztalám mert én álmomban is ezt az angyalt látám!

Untyiás (szöveg): Én előttetek láttam!

1. Pásztor (recit. B): Ennek szép énekét mindvégig hallgatám,

(szöveg) Dehogy fel ne kelljek, tovább nem alhatom. Látám micsa serén* valál.

(*: micsoda serény)

(Az 1. és 2. Pásztor odafordulnak a többi alvó pásztor felé.)

1. és 2. Pásztor:

1. Pász-to-rok kel-jünk fel, Bet-le-hem városába, Rongyos istállócskába
Ha-mar in-dul-junk el.

Si-es-sünk, ne késsünk, Hogy mégezen éj-jel o-da mehessünk,
Mi U-nunknak tiszte-le-tet te-hes-sünk.

2. An-gyala szállít-ja, Itt van je-le fényének, Teljes születésének
Nyil-ván bi-zo-myít ja

Paj-tá-ba, pó-lyá-ba, Be vagy on ö ta-kar-val posz-tócs-ká-ba,
Al-dott gyermek szenved már kis korá-ba.

2. Pásztor (recit. B): Szkoále hirtelen ausz pakulárim*, serkenjetez hamar Csákó Deruk Táte!

Álmomban mit láttam megmondjam-e dáre**, a Jézus született krizmáj fortátele!

Rókute, mósule kedves pakulárim, fácssem lánom kántom édes jó barátim

(szöveg) vigyünk ajándékot néki jó társaim! Szkoále szimunáre!

(*: keljetez hirtelen, nézzétez pásztoraim, a Csákó, Deruk, Táte valószínűleg gúnynevezek lehetnek. **: dáre = mondani.)

(Pásztorok feltérdeleznek, a bot a hónuk alatt s egyszerre hatan a bot hegyét hol előttük, hol mögöttük a földre koppantják – így készülnek a felkeléshez. Untyfiás is próbálja, de mindig más ritmusban a többiektől. El is veszti az egyensúlyát és a földre hempereedik. Ezért visszafekszik. Az 1. és 2. Pásztor odamegy hozzá és felkelésre biztatja.)

Untyfiás (szöveg): Baj van velem. Fogjatok jól össze, figyeljetez rám, hogy hogy kell!

Így ne! Nehogy lemaradjatok! Le vagytez maradva! Fordítsátok meg a pálcát no! Hová mentek? Én nem megyek veletek!

1. Pásztor (szöveg): Szkoále máj vén Untyfiás, szkoále szusz!

Untyfiás (szöveg): Nu szkoále szusz, dute si tyáme altu*! Nem kelek még a jövő héten se!

(*: nem kelek föl, szóljal inkább másnak)

1. Pásztor (szöveg) (a 2. Pásztornak): Nu szkoále máj bötrine.*

(*: bötrine = öreg)

2. Pásztor (szöveg): Már muszáj szusz szkoále máj bötrine.

Untyiás (szöveg): Lásd te milyen vagy úgyse kelek fel!

2. Pásztor (recit. B): Kelj fel sietséggel, emeld fel szemedet!

Untyiás: (horkant)

2. Pásztor (recit. B): Nyisd ki süketséggel megtelt füledet!

Untyiás: (horkant)

2. Pásztor (recit. B): Hadd halld meg a mennyei drága szép éneket!

(szöveg): Melyet az itt lévő Angyal nekünk most hirdetett*!

(*: a mondat végére már kiabál a fülébe)

Untyiás (szinte énekelve kiabálja) Assajjé-hum-hum-hummm ...!

2. Pásztor (szöveg): Árgye guba! (ég a guba)

Untyiás (szöveg): Nu árgye guba! (nem ég a guba)

2. Pásztor (szöveg): Árgye kozsu! (ég a kabát)

Untyiás (szöveg): Nu árgye kozsu!

2. Pásztor (szöveg): Árgye kápu! (ég a kalap)

Untyiás (szöveg): Nu árgye kápu, soha bizony nu próba!

2. Pásztor (recit. B): Hájdas grigoriás után Untyiásnak, hadd jöjjön el látni ő is a Jézuskát.

(szöveg): Haktám, Bogdám, Borozdom!

(Az 1. és 2. Pásztor két oldalról felkapják az öreget és megpróbálják lábra állítani, harmadszorra sikerül. Mikor az összes pásztor áll, középre áll az Angyal.)

Untyiás (szöveg): Micsa hamar felszökém! Hum-hum-hummm ...!

Angyal:

Ne fél-je-tek pász-to-rok, pász-to-rok, ö-rö-met hir-de-tek

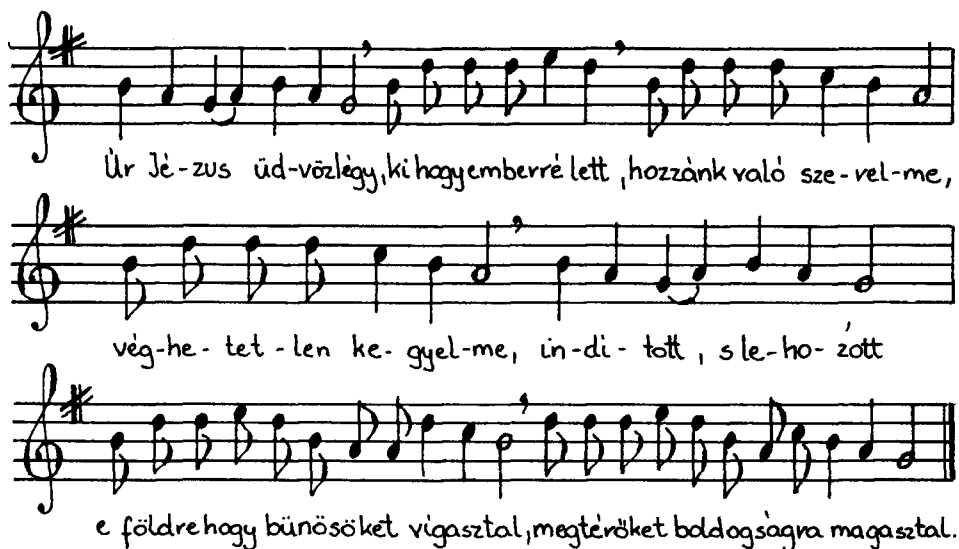

Mert ma nektek szü-le-tett, ki megjöven-döl-te-tett. Egy Szűznek méhéből Szűzen szült vé-réből

Meg-vál-tó Is-ten-tek, al-le-al-le-lu-ja!

Mindenki:

Úr Jé-zus üd-vözlégy, ki hogy emberre lett, hozzánk való sze-vel-me,
vég-he-tet-len ke-gyel-me, in-di-tott, s le-ho-zott
e földre hogy bűnösöket vigasztal, megtérőket boldogságra magasztal.

(A befejező részt januári számunkban közöljük.)

MÉSZÁROS ISTVÁN

Iskolások „fordított napja” a középkori Győrben

A hazai és a nemzetközi szakirodalom bőven foglalkozik egy népszerű középkori diákszokással, a *diákpüspök*-választással. De elsősorban a szokás túlzásait korlátozó és tiltó rendelkezéseket elemzik és magyarázzák. Ezért eredeti alakjában tulajdonképpen alig-alig ismerjük magát a szokást, még kevésbé liturgikus tartalmát és pedagógiai szerepét.

Kniewald Károly kutatásai szerint (Magyar Könyvszemle, 1941.) a zágrábi érseki könyvtár MR 165. számú kódexe pontifikálé, vagyis püspöki szertartáskönyv, amely Hartvik győri püspök rendelkezésére készült az 1090-es években. A kötet a győri székesegyház 11. század végi szertartásrendjét tartalmazza (megőrökítve többek között a vízkereszi templomi színjátékot is).

Ebben az időben már Európa-szerte kialakult – nálunk is – a *székesegyházi iskolák* hálózata.

A székesegyház ünnepi és hétköznapi énekes szolgálatának ellátásához pontos eligazításul szolgáltak a püspöki szertartáskönyvek. Ezekben aprólékosan rögzítették: mikor, kinek, hol, mit kell énekelnie, mondania, felolvasnia.

A középkori székesegyházak szertartásrendjében a karácsonyt követő napok sajátos színezetet kaptak a tituláris szent ünneplésének allegorikus közegében. Szent István első vértanú napja a diákonusoké. Szent János apostol ünnepe a papoké. A középkori székesegyházi iskolákban december 28-a „gyermeknap” jellegű volt.

Igen népszerű volt e századok iskoláiban Vergilius híres IV. eklogája, amelynek egyik részét Krisztus születésére vonatkoztatták. Ebben szerepelnek a sokat idézett sorok: „Iam redit et